

Šok, ki uspeva makedonskemu umetniku

Kipar Žarko Bašeski S hiperrealističnimi skulpturami se do konca maja predstavlja v mariborski galeriji Kibla Portal

Lahko danes obiskovalca galerije ali muzeja še kaj res preseneti ali celo šokira? Težko, pa naj bodo to najradikalnejši performansi, bizarne instalcijske postavitev ali megalomanske strukture. Zato pa to uspeva makedonskemu kiparju Žarku Bašeskemu, ki se predstavlja v mariborski galeriji Kibla Portal.

PETER RAK

Izraza presenečenje in šok sta morda nekoliko neumestna in pretirana, vsekakor pa vzbudi naše čute, kar je skladno z naslovom razstave *Aktiviranje receptorjev*. Če nič drugega, obiskovalec

zagotovo občuti vsaj nekakšno nelagodje, kot vedno, ko imamo opraviti s strategijo vdora »realnega« in distance od fikcije. Gre za aplikacijo skoraj perfekcionistično zasnovanega hiperrealizma, ki pa se od nekdanjih modernističnih primerov iz druge polovice prejšnjega stoletja radikalno razlikuje po imaginaciji in jasno prepoznavni narativnosti.

Bašeski preferira uporabo termina *novi realizem*, saj ne gre za neomodernistične replike. S svojimi principi odstranjuje klasične plasti iluzije, nato pa te spet nalaga z zgodovinskimi, mitološkimi in aktualnimi ter predvsem svetopisemskimi citati in aluzijami. Poudaril je, da sicer ni religiozen, a se mu zdijo biblijske teme dovolj univerzalne, da tudi danes uzremo v novi

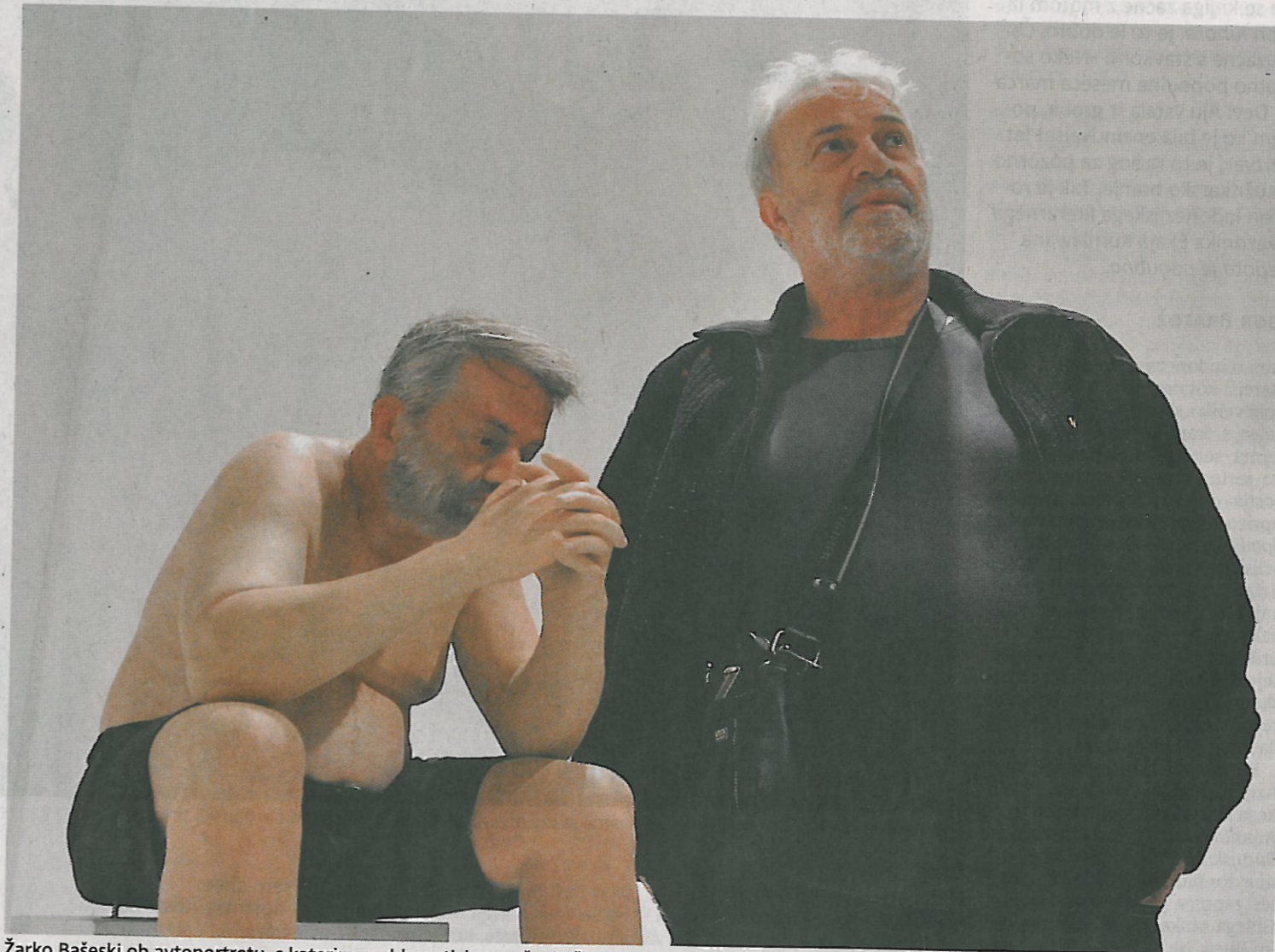
luči položaj človeka, vedno znova soočenega s svetom in predvsem s samim seboj.

Razsvetljenje

Kot priliko, denimo, uporabi starozaveznega preroka Ezekiela oziroma njegovo videnje, ki ga postopno transformira. Je danes še mogoče takšno razsvetljenje, ga lahko ne nazadnje nudi umetnost? Po mnenju Bašeskega o tem ni dvoma, treba je le pozorno gledati z očmi in srcem ter selekcionirati vso hiperprodukcijo podobotvorja, ki nas obkroža. Čeprav se je njegov prodor začel z eno največjih manifestacij sodobne umetnosti – *Beneškim bienalom*, na katerem je pred šestimi leti predstavljal Makedonijo. Določeno razsvetljenje je doživel tudi sam. Še pred desetletjem se je posvečal predvsem abstraktni skulpturi, ob kateri si je domišljal, da je v geometrijske in nepredmetne organske forme zajel vso kompleksnost in mističnost stvarstva, dokler ni ugotovil, da so to morda le utvare in da se tak način dela ne sklada z njegovimi umetniškimi preferencami in poslanstvom. Izdelal je prvi hiperrealistični kip, avtoportret v nekoliko pomanjšanih dimenzijah, ker se je, kot je povedal, tedaj tako počutil oziroma se je znašel v nekakšnem ustvarjalnem vakuumu.

Nadaljeval je v isti maniri. Na razstavi v Mariboru – razstavišče Kibla Portal je ocenil kot fantastično, takšnih ni mogoče najti niti v Berlinu ali New Yorku – je predstavil skoraj celotno produkcijo zadnjih let, ne nazadnje je ta relativno skromna, na leto naredi zgolj eno ali dve skulpturi. Zelo kompleksen je že proces izdelave. Po začetnih skicah se loti oblikovanja kipa oziroma kalupa v glini, sledi postopek s poliestrom, pri katerem mu pomaga ekipa, glave pa so praviloma izdelane iz silikona. Razlog je preprost, večina kipov ima naravne lase, ki jih je mogoče implantirati zgolj v silikon, medtem ko bi jih bilo mogoče pri poliestru zgolj prilepiti. Izjema je, denimo, gigantska glava Filipa II. Makedonskega, na kateri so lasje in brada iz konjske grive, saj bi bili naravni lasje v nesorazmerju s siceršnjimi proporci.

»Filip me ni zanimal zgolj kot zgodovinska osebnost, temveč kot protagonist, ki je med prvimi poudarjal potrebo po združevanju in enotnosti,« je povedal Bašeski. Še

Žarko Bašeski ob avtoportretu, s katerim problematizira soočenje človeka s samim seboj. FOTOGRAFIJI PETER RAK

Bašeski svetopisemskim motivom doda aktualistično noto. Na fotografiji *Nejeverni Tomaž*.

bolj so izpostavljeni svetopisemski motivi z izrazito aktualistično noto. *David*, denimo, premaga Goljata z računalniško miško, *Nejeverni Tomaž* je prisposoba današnje vseprisotne skepse, v maniri svetega Petra navzdol obrnjeni *Križani* pa preizkušnje, ki jih slehernik izkuša vsak dan. Tudi modeli za kipe so vsakdanji. Za *David*a je uporabil svojega sina, za *Kristusa* in *Tomaža* svoja prijatelja.

Posebno poglavje so njegovi kipi z ironično komponento, s katerimi posmehljivo komentira večno – in seveda tudi današnje – željo po nadvladi in kreiranju nadčloveka, ki poskuša po Zaratustrovem posmehljivo nasvetu povzdigniti samega sebe z vlečenjem za lastna ušesa ali pa preskočiti samega sebe. Ali pa v specifičnem avtoportretu,

s katerim problematizira soočenje človeka s samim seboj.

V nasprotju z aktualnimi trendi

Njegovo delo je v izrazitem nasprotju z aktualnimi trendi, zlasti to velja za Makedonijo. Ta država in predvsem Skopje sta v zadnjih letih deležna čudenja in sarkastičnih komentarjev o slogovno nenavadnih arhitekturnih zamislih in gigantskih javnih skulpturah, ki naj bi ob krasitvi trgov predvsem določile tudi nove poteze narodne identitete. Bašeski, ki je v preteklosti izdelal tudi konjeniška portreta Goceta Delčeva in Dame-ta Grueva v Skopju ter portret Aleksandra Velikega v Prilepu, meni,

da je položaj ušel nadzoru, vse niti pa imajo v rokah politiki, ki se ne zanimajo preveč za kakovost. »Zdaj čakam, da bodo bronasti kipi dobili vsaj patino in bodo tako delovali nekoliko manj novo in izumetničeno,« je dejal.

Izdelal je tudi konjeniška portreta Goceta Delčeva in Dame-ta Grueva v Skopju ter portret Aleksandra Velikega v Prilepu.

Zato se je bolj obrnil proti mednarodnemu prostoru, po uspehu v Benetkah so prišla številna vabila. V zadnjih letih se je predstavil v Mehiki, New Yorku, Parizu, Bilbau, Pragi,

Berlinu, Nürnbergu ter različnih italijanskih mestih. Zlasti so mu pri srcu ZDA; po njegovem jim morda lahko upravičeno očitamo komercialnost, pa tudi trivialnost in banalnost, vendar ga fascinirajo odprtost duha, distanca do realnih ali namišljenih vizualnih smernic in trendov ter iskreno navdušenje nad avtorjem, ki je v svojem delu dober in uspešen. To se ne nazadnje kaže tudi v naročilu režiserja Roberta Wilsona, ki je na podlagi ene fotografije pri njem naročil skulpturo, ki pravkar nastaja in bo kmalu v ladijskem kontejnerju na poti do Wilsonovega centra Watermill blizu New Yorka. Če vam je to predaleč, bo zares izjemna razstava v Mariboru odprta do konca maja.